

رسالت سرنوشت ساز

یادداشت

بهمن دهستانی

دیدار طلاب و روحانیون با رهبر فرزانه انقلاب در سالروز قیام کوهرشاد و تأکید فراوان ایشان بر مسأله تبلیغ که از رسالت‌های اختصاصی حوزه‌های علمیه به شمار می‌رود بار دیگر ضرورت نقش‌آفرینی مؤثر و فراگیر طلاب در عرصه فرهنگی کشور را نشان داد. ابراز نگرانی حضرت آیت‌الله خامنه‌ای نسبت به عدم تناسب کم و کیف تبلیغ با حجم وسیع نیازها و پیش‌نهاد ایجاد یک مرکز و حرکت عظیم تبلیغی در حوزه‌ها نشان می‌دهد شرایط فرهنگی کشور چگونه و تا چه اندازه نیازمند امر تبلیغ دین، تقویت باورها و تنبیه و استدلال در جهت رفع شبهات است. علاوه برآنکه معظم‌له دفع شبهه را کافی دانسته و خواستار حمله و موضع‌نهی‌های در برابر مبنای طرف‌های معاند شدند.

حوزه‌های علمیه بنا بر مبنای برآمده از آیات قرآن همچون آیه ۱۲۲ سوره توبه معروف به آیه نَفَر و آیه ۳۹ سوره احزاب و متکی بر سبقت هزارساله علمی فرهنگی خود، تبلیغ دین را همواره یکی از تکالیف و بزرگ‌ترین وظایف خود در بدوین عمل و سپس تبلیغ، ناقص و ناتمام و کم برکت می‌دانند.

به روشنی می‌توان دید اصلی‌ترین رویکردی که حوزه‌های علمیه را از دیگر مراکز علوم متمایز می‌سازد مسأله تبلیغ و ایصال پیام‌های دین است. با وجود تکاپو و مطالعات دانشگاه‌ها و محققان دیگر محافل در تمامی رشته‌های علوم اسلامی، تنها حوزه‌های علمیه هستند که بنا بر رسالت تبلیغی، حضور و ارتباطی بی‌همتا در ارتباط با مردم دارند که هیچ‌کدام از دیگر مراکز مشابه از این مزیت برخوردار نیستند.

به‌طور مثال بسیاری از دانشگاه‌های کشور دارای رشته تحصیلی علوم قرآن و حدیث یا فقه و کلام هستند اما تنها حوزه‌های علوم دینی هستند که این دانش‌ها را در جهت انتقال به آحاد مردم و رشد و سعادت ملل فرامی‌گیرند.

شرایط اجتماعی کشور در پی اغتشاشات سال گذشته زمینه را برای قبح‌شکنی در برخی حریم‌ها مهیا ساخت و اگر خیزشی در برابر این گونه حرکت‌ها صورت نگیرد همان‌طور که رهبر انقلاب به صراحت گفتند جبران‌شان تقریباً محال خواهد شد

مسأله استحاله فرهنگی و ریخته شدن قبح گناهان و کبائر از دیگر بخش‌های مهم بیانات رهبر انقلاب بود که تأکید کردند بدون تبلیغ امکان ممانعت از آن وجود ندارد. شرایط اجتماعی کشور در پی اغتشاشات سال گذشته زمینه را برای قبح‌شکنی در برخی حریم‌ها مهیا ساخت و اگر خیزشی در برابر این گونه حرکت‌ها صورت نگیرد همان‌طور که رهبر انقلاب به صراحت گفتند جبران‌شان تقریباً محال خواهد شد. تحلیل آرایش رسانه‌های دشمن با شرکده‌ها و امکانات

یا حکمت و موعظه نیکو، به راه پروردگارت دعوت کن النحل: ۶۶

نوین در پیام‌رسانی را باید بیش از گذشته جدی گرفت. هم‌زمان با ضعف و عقب‌ماندگی‌های علمی و پژوهشی ما در حوزه علوم شناختی، ارتباطات، روانشناسی و دانش‌های تربیتی، مسأله تبلیغ که یک مقام از ارتباطات انسانی است به تبع آنها دچار ضعف و کاستی خواهد بود. پژوهش‌های فراوان و شگرف علوم انسانی در غرب را باید بیش از گذشته مورد بحث و بررسی قرار داد و همگام با آنها از رهاورد‌ها و مطالعات بومی پژوهشگران داخلی در ساخت راهکارهای تازه

برای تأثیرگذاری و اقتناع‌سازی بهره‌مند شد. رویداد دیدار مبلغان با رهبر انقلاب و بیانات و مباحث ایراد شده برای اولویت بخشیدن به تبلیغ را می‌توان نقطه عطفی برای تحول و جهش اساسی در این رکن هویت‌طلبی و حوزوی به شمار آورد. تحول بنیادین در تبلیغ با حفظ اصالت‌های مورد اشاره در بیانات حضرت آیت‌الله خامنه‌ای - که بزرگانی چون شیخ صدوق و شیخ مفید را صاحب رویکرد تبلیغی برشمردند - به معنای تحول حوزه و روحانیت خواهد بود. طلاب و روحانیون به عنوان یکی از اصیل‌ترین اقشار جامعه ایرانی در طول تاریخ دارای ذخایر و دستاوردهای بی‌بدل در شکل‌دهی به هویت تمدن اسلامی ایرانی بوده‌اند و در کنار سایر طبقات جزئی غیرقابل انکار در تار و پود زندگی ایرانی شیعی هستند و تحول در این قشر به‌طور مستقیم پویایی و تعالی مردم ایران را به دنبال خواهد آورد.

از این منظر تحول تبلیغ و کارآمدسازی آن در مقیاس نیازهای انسان امروز با اشراف به روندهای بین‌المللی، یک رویکرد تمدن‌ساز خواهد بود که در سعادت مردم ایران، سلامت نظام اسلامی و تغییر جهان اسلام تأثیر خواهد گذاشت.

عکس‌ها: ابوالفضل نسائی / نعیم احمدی / ایران

۱۰ گام برای شنیدن صدای مردم

یادداشت

ناصرایرانلو

پس از برگزاری جشن غدیر در سراسر کشور، خاصه میهمانی ده کیلومتری تهران، برخی جریان‌ات که نتوان دیدن انسجام و همدلی مردم ذیل پرچم ولایت امیرالمؤمنین و مناسک شادی جمعی مؤمنانه را نداشتند یا چشم بر این پدیده عظیم مردمی بستند یا تلاش کردند با حملاتی غیرمنصفانه این استقبال عظیم میلیونی را مورد سرزنش قرار دهند. متن پیش رو با لحنی کنایی این چشم‌فروستن‌ها و حملات را مورد واکاوی قرار داده است:

۱- سکوت

برخی رسانه‌های داخلی و خارجی به راحتی از حضور عظیم مردم در جشن غدیر گذشتند. انگار نه انگار جمعیت میلیونی در تهران و شهرهای مختلف عددی هستند... فکر کنید برای یک موضوع که مختصری برداشت ضعف گرایش به دین یا مخالفت با حکومت قرار نگیرد، یک‌صدم این جمعیت اگر حضور می‌یافتند چه می‌شد. چرا مردم را سانسور می‌کنید، چرا واقعات را نمی‌بینید؟ چرا این همه از جامعه دور هستید؟ مردم این را می‌خواهند، جامعه عوض شده است...

۲- جشن فرمایشی، حکومتی، مراسم‌سازی و مناسک‌پردازی!

قرار بود صدای مردم را بشنویم. چرا درباره حضور جمعیت میلیونی صحبتی نمی‌کنید؟ چرا از همه چیز صحبت می‌کنید برای به حساب نیامدن حضور میلیون‌ها نفر از مردم.

۳- نقش حکومت

مردی در اهواز سرزنش را برید، مطالبش موجود است که همین رسانه‌ها از نظام قانونگذاری و آموزش و پرورش گرفته تا مفاهیم نظری و فلسفی و هر ساختاری را که توانستند عامل این فاجعه معرفی کردند. حکومت تبلیغ کرده، تسهیل کرده، بسترسازی کرده، مردم را دعوت کرده، صداسیمایی که کسی نگاه نمی‌کند ترویج کرده، مردم آمده‌اند اما صدایی از مردم شنیده نمی‌شود که هیچ، سخنی هم درباره مردم گفته نمی‌شود.

۴- دغدغه بیت‌المال

می‌گویند بودجه مردم را صرف برنامه‌های خاص نکنید. رسیدگی به بیماران و فقرا اولویت ندارد؟ قرار بود صدای مردم را بشنویم. حضور میلیونی مردم ظاهراً صدایی نداشته که باید به این موضوعات بپردازیم. ضمناً بودجه‌ای که صرف شده صرف این جمعیت میلیونی شده است که گویا مصداق مردم نیستند. در کدام برنامه کدام حکومت این میزان مشارکت مردمی در اداره کار و برگزاری و تأمین هزینه وجود دارد؟

۵- نگران مسجد محل

می‌گویند جشن‌های کوچک محلی از بین می‌رود. این یک انگاره است یا یک واقعیت؟ آیا شکل‌گیری هیئات بزرگ ده‌ها هزار نفری در این سال‌ها باعث شده هیئات کوچک کمتر و کم‌رونق‌تر شوند یا بیشتر و پررونق‌تر؟ بله در امور مادی مثل راه‌اندازی فروشگاه‌های بزرگ، مغازه‌های کوچک ناپدید می‌شوند اما در امور از جنس دیگر، با مناسبات و منطبق دیگر، ماجرا متفاوت است، مراسم و هیأت‌ها و پیاده‌روی جامانده‌های اربعین قبل از این سال‌ها پرشورتر بود یا اکنون؟ جشن غدیر در محله‌ها و مساجد کمرنگ شده بود؟ اما اینها هیچ‌کدام مسأله اصلی نیست، قرار بود صدای مردم را بشنویم، چرا درباره همه چیز سخن می‌گویند جز جمعیت میلیونی و صدایشان؟

۶- عادی، طبیعی و همیشگی

طبیعی است، چیز خاصی نیست. معلوم است که تعلقات دینی و ارادت به اهل بیت علیهم‌السلام در ایران ریشه دارد. آری معلوم است و همه نشانه‌ها و مشاهدات عینی نیز این واقعیت را تأیید می‌کنند، اما سال‌هاست تبلیغات بسیار گسترده و سنگینی تلاش می‌کنند خلاف این را اثبات کنند و دین و دینداری و تعلقات دینی را مخصوص قشر خاص و محدود و کم‌جمعیتی از مردم ایران وانمود کنند و نه کلیت و اکثریت جامعه ایرانی. از بریدن مردم از دین و کمرنگ شدن تعلقات دینی و تحولات عمیق درونی مردم چه بسیاری که نگفتند و نمی‌گویند، اما یک سؤال، اگر ریشه‌دار و کاملاً بدیهی و طبیعی و همیشگی است، صدای مردم نیست و نباید آن را شنید؟ یا اصلاً صدایی ندارد و حامل سخنی نیست؟

۷- مردم افسرده!

می‌گویند شرکت در جشن نشانه افسردگی مردم و تشنگی

تعلقات دینی و ارادت به اهل بیت علیهم‌السلام در ایران ریشه دارد و همه نشانه‌ها و مشاهدات عینی نیز این واقعیت را تأیید می‌کنند، اما تبلیغات بسیار گسترده و سنگینی تلاش می‌کنند خلاف این را اثبات کنند و دین و دینداری و تعلقات دینی را مخصوص قشر خاص و محدود و کم‌جمعیتی از مردم ایران وانمود کنند و نه کلیت و اکثریت جامعه ایرانی

برای شادی است. شرکت در بقیه برنامه‌ها عم از عزاداری و راهپیمایی و تشییع شهدا هیچ ربطی به این مورد ندارد و نیازی به انسجام روش‌شناختی و محتوایی در تبیین پدیده‌ها نیست.

۸- صدای ساندیس به جای مردم!

می‌گویند شرکت در جشن برای استفاده از خوراکی‌هاست. ده‌ها مورد دیگر که خبری از خوراکی نیست، نیازی به بررسی تطبیقی با این مورد ندارد.

۹- برای سرگرمی، از سیریکاری

می‌گویند شرکت در جشن یک فعالیت تقنینی است و ربطی به دینداری ندارد. تجربه سختی‌های اربعین را دارید؟ با تقنین سختی‌ها در این مورد از دیگر موارد صریح‌تر مقصود خودش را بیان می‌کند که مردم اگر هم آمده‌اند جدیدشان نگریسد، اصلاً منظور و قصد و صدایی ندارند. با عرض معذرت از مردم، رفتارشان چندان حامل معنای آگاهانه نیست!

۱۰- همیشه بی‌صدا

جشن غدیر، پیاده‌روی اربعین، تشییع شهدا و علما، تشییع حاج قاسم، تشییع آیت‌الله بهجت، زیارت‌های شب قدر، نمازجمعه هر هفته همه شهرها، شب‌های قدر، دهه اول محرم، سلام فرمانده، اردوهای گسترده جهادی دانشجویی و دانش‌آموزی، هجوم جوانان برای اعتکاف، راهبان نور، نماز عید فطر، نماز عید فطر پشت سر آیت‌الله خامنه‌ای، یازهم نماز عید فطر و... همه و همه نمونه‌هایی هستند که مردمی که در آن شرکت می‌کنند عددی نیستند! همان‌ها هم جمع محصور نیستند و نه صدایی دارند و نه سخنی، نه شرکتشان در برنامه‌های دینی نشانه دینداری است که نشانه مناسکی شدن دین است و نه نذر کردن و پول خرج کردنشان ابطال پرچسب مناسکی شدن دین است! اگر ده‌ها میلیون سالانه مشهد و قم می‌روند نشانه گرایش به مسافرت و تقریبی شدن دین است و اگر سختی‌های سفر اربعین هم تناسبی با تقنین و تفریح ندارد، دیگر از یاد حادته

و استننا است! اگر شرکت مردم در جشن غدیر نشانه گرایش مردم به خوردن مجانی است و ربطی به دین ندارد، اینکه در وضعیت دشوار معیشتی مردم هر جور شده پول زیارت را جور می‌کنند و خود را به مشهد می‌رسانند دیگر از مدیریت غیرعلمی معیشت خانوار است! اگر در هر صورت نتوانستند مشهد یا اربعین بروند در اینجا دل‌تنگ می‌شوند و حسرت می‌خورند و در برنامه‌های مختلف به یاد آن شرکت می‌کنند، نشان می‌دهد دین سطحی، تقریبی و مناسکی است و عمقی در جانشان ندارد! شرکت مردم به صورت خانوادگی در ورزشگاه آزادی و اطراف ورزشگاه آزادی برای سرود سلام فرمانده ضمن اینکه در شب شهادت امام صادق (ع) و بعد از حادثه متروپل بود و شایسته نبود، نشانه گرایش مردم به سرود، آهنگ و شادی و ورزشگاه و فراگیری نیاز حضور زنان در ورزشگاه است!

۱۰-۱ گستره زمانی

اگر در همه موارد لایه پنهان را باید دید و فقط قسمت مابقی فریب اشتدادی دارد و امری که ماندگارتر است گویاتر است، در اینجا به عکس اینها جماعتی هستند که در هر صورت و شرایطی هستند پس عددی نیستند و اهمیتی ندارند و سخنی ندارند تا لازم باشد صدایشان را شنید. یک عده مذهبی دور هم خوشند!

۱۰-۲ لایه پنهان

اگر در همه موارد لایه پنهان را باید دید و فقط قسمت بیرون از آب یخ را نباید محاسبه کرد، در اینجا به عکس همراهی، اشتیاقی، تأیید، تشویق، آرزو، حسرت، دعا و رضایت از سوی کسانی که نتوانسته‌اند به هر دلیل در این برنامه‌ها و فعالیت‌ها شرکت کنند ملاک نیست؛ مثلاً اینکه بسیار بیشتر از جمعیت آنان که در اربعین یا اردوی جهادی شرکت می‌کنند جمعیتی هستند که دوست داشتند شرکت کنند یا شرکت‌کننده‌ها را تحسین کنند، در شناخت جامعه و تشخیص سخن و شنیدن صدای مردم سهمی ندارد.

۱۰-۳ گستره جغرافیایی

اگر در همه موارد گسترده جغرافیایی به صورت مورگی طین صدای مردم را قوی‌تر می‌سازد، اینجا اما اینکه ۲۲ بهمن در روستاها و شهرهای کوچک و بزرگ راهپیمایی است یا عید فطر هرجا باشد نماز است و بسیاری هم دوست داشتند پشت سر آیت‌الله خامنه‌ای نماز بخوانند

هیچ اهمیتی ندارد. اینکه نقطه‌ای در این کشور نیست که راز امام رضا (ع) نداشته باشد باز هم مهم نیست، اینکه چندان راحت نمی‌شود یک نفر ایرانی را پیدا کرد که زیارت امام رضا نرفته باشد نشانه هیچ چیزی نیست و هیچ صدایی ندارد و اینکه در همه زبان‌ها چنین بوده است به جای اینکه بعد جامعه‌شناختی پدیده را تقویت کند، استثنائاً در این مورد باید موجب هیچ‌انگاری موضوع باشد.

۱۰-۴ گستره اقشاری و سنی

اگر در همه موضوعات، گستردگی و پراکندگی اقشاری نشان فراگیری، همه‌گیری و رسوخ موضوع در جامعه است، اینجا به هیچ روی اهمیت ندارد که از همه اقشار، سنین و اصناف در جشن غدیر شرکت می‌کنند و این گسترده‌گفتاری و سنی نشانه هیچ چیزی نیست. حاصل آنکه حضور ده‌ها میلیون نفر از مردم در صدها نمونه برنامه که همه این نمونه‌ها همدیگر را تأیید می‌کنند و هماهنگی معناداری میانشان دیده می‌شود، نشانه هر چیز باشد، نمی‌تواند نشانه دینداری مردم و همراهی مردم با حکومت و استقبال از برنامه‌های حکومت باشد و همه اینها نه ربطی به دین دارد و نه ربطی به حکومت. سهل است، اصلاً اینها عدد قابل ملاحظه‌ای نیستند و اگر گاهی جمعیتشان کمی زیاد می‌شود، تصادفی است که به صورت شانس مدام تکرار می‌شود ولی هیچ سخن و دلالتی ندارد صدایی داشته باشد تا لازم باشد صدایش شنیده شود!

لایه حضور مردم هیچ ارتباطی با حکومت و دلالتی درباره موضع مردم نسبت به حکومت ندارد؛ هرچند این مردم همان مردمی باشند که برایشان فراخوان دادند که اعتصاب کنند و حتی جشنی مثل شب یلدا را حتی در خانه‌ها نیز نگذردند تا شد خشمشان بر این حکومت برای همه ثابت شود، اینکه همان مردم به دعوت همان حکومت و در برنامه مورد تأیید و تبلیغ و تسهیل همان حکومت و در ولایتی‌ترین جشن دینی، میلیونی شرکت کرده‌اند، خودشان هم در کنار کمک‌های دولتی برای برگزاری مراسم پول داده‌اند، خودشان هم فعالیت کرده‌اند، موکب هم در کنار موکب‌های شهرداری و دولت و حکومت برپا کرده‌اند، غذا پخته‌اند، شیرینی و شربت و کیک حکومت را گرفته‌اند و بخش کرده‌اند، همه و همه هیچ دلالتی درباره رابطه مردم و حکومت ندارد و حداقل نشانه علاقه مردم به خوردن سیب‌زمینی سرخ شده است!